

LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMA TAVOITTEIDEN RAPORTOINTI TOUKOKUU 2022

JOHDANTO

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on lastensuojelulaissa (417/2007, § 12) määritelty suunnitelma lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi (kv 9.11.2020, § 101) Joensuun kaupunki ja Kontiolahden kunta kuuluvat molemmat Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymän Siun soten keskiseen alueeseen.

Suunnitelmaa on laadittu työryhmässä, jossa on edustajia Joensuusta, Kontiolahdelta ja Siun sotesta. Organisaatioista työryhmään on kuulunut edustajia lapsi- ja nuorisotyön aloilta sekä perhekeskus-verkostosta. Lisäksi prosessin aikana on kuultu ja tehty yhteistyötä nuorisovaltuustojen ja järjestöjen kanssa. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman, sen indikaattoreiden sekä tavoitteiden, haluttiin olevan tiiviissä vuorovaikutuksessa perhekeskus-työn kanssa, osana kuntien hyvinvointikertomusta sekä maakunnallista hyvinvointistrategiaa. Yhteisillä indikaattoreilla haetaan vahvempaa yhteistä näkemystä tavoitteiden, toimintamallien sekä yhteensovittavan johtamisen kehittämisessä. Yhteistä näkemystä pyrittiin varmistamaan tiiviillä tiedottamisella eri prosessien kesken sekä työryhmien yhteisillä edustajilla.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaprosessissa päädyttiin valitsemaan hyvin rajallinen joukko keskeisiä ilmiöitä, jotka kuvaavat hyvin Joensuun ja Kontiolahden lasten ja nuorten elämän haasteellisia osa-alueita ja usein korostuvat tehtäessä valtakunnallista vertailua. Rajaamisen keskeinen kuvaaja on hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä ongelmien ehkäisy. Tästä syystä valitut ilmiöt kohdistuvat pääsääntöisesti pienempiin lapsiin ja ilmiöiden ympärillä tehtävien toimien ajatellaan näkyvän jatkossa vanhemmissa ikäluokissa positiivisesti. Rajallinen määrä ilmiöitä mahdollistaa harkitun tavoitteiden asettelun ja sitoutumisen muutoksen läpivientiin. Myös toteutettujen toimenpiteiden vaikutusten arviointi on mahdollista tehdä suunnitellummin. Valitut ilmiöt eivät rajaa mitään lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyvää ulottuvuutta käytännön työstä pois, vaan ohjaa erityistä huomiota alueen lasten ja nuorten esiin nousseisiin haasteisiin.

Joensuussa ja Kontiolahdella raportti käsitellään vastuullisen toimialan johtoryhmässä syyskuussa 2022, jonka jälkeen raportti viedään vastuulautakuntaan. Lautakunta lähettää raportin tiedoksi kunnan-/kaupunginhallitukseen, joka voi halutessaan lähettää raportin tiedoksi valtuustoon. Siun sotella raportti on esitelty perhekeskuksen keskisen alueen johtoryhmässä 8.9.2022.

TAVOITTEET JA TOTEUMA 2022

Tavoitteet on asetettu valtuustokausien päättymisen mukaisesti vuosille 2021 ja 2025.

	Nykytila 2019	Tavoite 2021	Toteuma 2021	Toteuma 2022	Tavoite 2025
Kiusattujen osuus kouluissa vähenee					
Joensuu	6,5 % (2019)	5,5 %	6,7 %	Tieto päivittyy syksyllä 2023	4,5 %
Kontiolahti	5,6 % (2019)	4,6 %	2,7 %	Tieto päivittyy syksyllä 2023	3,6 %
	Nykytila	Tavoite 2021	Toteuma 2021	Toteuma 2022	Tavoite 2025
Lasten huolta herättävien poissaolojen havaitsemiseen saadaan luotua parempia käytänteitä					
Joensuu	Yksittäisen opettajan aktiivisuuden varassa. Lapset puheeksi – menetelmä alettu kouluttaa kouluille.	Lapset puheeksi – menetelmän käyttö laajentunut suurimmalle osaa kouluja. Monitoimijaisessa LP-neuvonpidossa on yhtenevät ja oikea-aikaiset käytänteet. Varpu /HaVaHu (varhaisen puuttumisen	Lapset puheeksi - menetelmä on käytössä 10/24 joensuulaisella koululla. Joensuu on mukana kouluakäymättömien 5-9 – luokkalaisten oppilaiden valtakunnallisen toimintamallin (SKY) kehittämishankkeessa.	Lapset puheeksi - menetelmä on lv. 2022-2023 alusta alkaen käytössä kaikilla Joensuun peruskouluilla. Lasten ja perheiden kentällä toimivien ilmiötyöryhmien toimintaa ohjaamaan on perustettu johtoryhmä, joka koordinoi kaikkia Joensuun alueella esiintyvien lasten ja perheiden huolta	Lapset puheeksi – menetelmä käytössä kaikilla kouluilla. Perhekesku smalli kokonaisuudessaan tukee perheitä ja lapsia. Onnistuneista kokemuksista rakentuu uusi normi. Ennakoivan analytiikan ja tekoälyn hyödyntämisen (esi m.

		toimintamalli) - tyylinen käytäntö poissaolojen indikoimiseksi opettajan avuksi.		herättävien ilmiöiden ympäriällä tehtävää toimintaa. Huolta herättävien ilmiöiden osalta on otettu käyttöön LP-neuvonpidon toimintamallia Rantakylä- Utran sekä Nepenmäen alueella. Toimintamallin keskeisiä toimijoita koulun toimijoiden lisäksi ovat olleet perhekeskushoitajat ja - lääkärit. Joensuu on mukana 5-9 – luokkalaisten oppilaiden koulupoissaoloja ehkäisevän valtakunnallisen toimintamallin (SKY) kehittämishankkeessa.	Wilma) mahdollisuudet kartoitettu yhdessä Kontiolahden kanssa.
Kontiolahti	Yksittäisen opettajan aktiivisuuden varassa. KiVa- toimintamalli on käytössä.	Turvallisen kasvatus- ja koulutuskulttuuri toimintatapa on käytössä. Verso- toimintamalli ohjaa oppilaiden vertaissovittelun. Pro-Vaka ja Pro- koulu toiminta ohjaa	Toimintatapa on käytössä ja sitä kehitetään edelleen. Verso-toimintamalli käytössä yhdellä alakoululla. Pro-koulu –toimintamalli käytössä kaikilla alakouluilla ja osittain yläkoululla. Lp-menetelmän koulutukset ja pilotointi syksyllä 2021.	Kaikki Kontiolahden koulut ovat aktiivisesti mukana PRO-koulu ohjelmassa. Lapset puheeksi - menetelmä on ollut käytössä kolmella koululla. Syksyllä 2022 1. ja 7. luokan opettajille järjestetään LP-koulutus. Kontiolahti on mukana 5-9 – luokkalaisten oppilaiden valtakunnallisen	Lapset puheeksi- menetelmän käyttöä laajennetaan. Osallistumme Ennakoivan analytiikan ja tekoälyn hyödyntämisen (esim. Wilma) mahdollisuuksien kartoittamiseen yhdessä Joensuun kanssa.

		myönteisesti yhteistoimintaan.		toimintamallin (SKY) kehittämishankkeessa.	
		Lapset puheeksi- menetelmä on otettu käyttöön osassa kouluja.			
	Nykytila	Tavoite 2021	Toteuma 2021	Toteuma 2022	Tavoite 2025
Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten osuus vähenee					
Joensuu	2,2 % (279 lasta vuonna 2018)	2,1 %	2,1 % (263 lasta vuonna 2020)	2,2 % (298 lasta vuonna 2021)	2,0 %
Kontiolahti	0,9 % (34 lasta vuonna 2018)	0,8 %	1,0 % (36 lasta vuonna 2020)	0,9 % (34 lasta vuonna 2021)	0,7 %
	Nykytila	Tavoite 2021	Toteuma 2021	Toteuma 2022	Tavoite 2025
Karieksen esiintyminen vähenee ja suun ja ikenien terveys paranee. H ammashuollon rooli lapsen ja perheen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ennalta taehkäisevänä tekijänä vahvistuu.					
Joensuu ja Kontiolahti	DMF-indeksin keskiarvo on 12-vuotiailla Pohjois-Karjalassa 0,5, kun	DMF-indeksi pysyy 12-vuotiailla valtakunnallisen	DMF-keskiarvo 11-vuotiailla koko Pohjois-Karjalassa 0,64: Kontiolahti 0,34 ja	DMF-keskiarvo 11-vuotiailla koko Pohjois-Karjalassa 0,43:	DMF-indeksi pysyy 12-vuotiailla valtakunnallisen keskiarvon

	koko Suomen keskiarvo on 0,9. (Vuonna 2018) CPI-indeksissä eri ikäluokissa hampaiden puhtaudessa ja ikenien terveydessä on hajontaa. (2018) Poispudokas-malli on käytössä. (2018)	keskiarvon alapuolella ja laskee Pohjois-Karjalassa arvoon 0,45. Puhtaat hampaat ja terveet ikenet omaavien osuus kaikista tarkastetuissa ikäryhmissä kasvaa (eli CPI=0). Poispudokas-malli on vakiinnuttanut paikkansa.	Joensuu 0,26. (Vuonna 2020) Puhdashampaisten osuus kasvanut hieman kaikissa ikäryhmissä Kontiolahden ja Joensuun alueella (2020) Poispudokas-malli on vakiinnuttanut paikkansa. (2020)	Kontiolahti 0,3 ja Joensuu 0,4. (Vuonna 2021) Puhdashampaisten osuus kasvanut hieman 11-vuotiaiden ikäryhmissä ja muissa ikäryhmissä pysynyt jokseenkin samana Kontiolahden ja Joensuun alueella (2021) Poispudokas-malli on vakiinnuttanut paikkansa. (2021)	alapuolella ja laskee Pohjois-Karjalassa arvoon 0,4. Suurimmalla osalla tarkastetuista ikäluokista on puhtaat hampaat ja terveet ikenet (eli CPI=0). Poispudokas-malli on merkittävä osa varhaisen puuttumisen kokonaisvaltaista toimintamallia ja osoittanut vaikuttavuutensa.
	Nykytila	Tavoite 2021	Toteuma 2021	Toteuma 2022	Tavoite 2025
2-6 vuotiaiden ylipainoisten lasten osuuden kasvu pysähtyy					
Joensuu	tytöt 13 % pojat 23 % (2018)	tytöt 13 % pojat 23 %	tytöt 14 % pojat 22 % (2019)	tytöt 15 %, pojat 24 % (2020)	tytöt 12 % pojat 22 %
Kontiolahti	tytöt 14 % pojat 25 % (2018)	tytöt 14 % pojat 25 %	tytöt 12 % pojat 23 % (2019)	tytöt 13 %, pojat 21 % (2020)	tytöt 13 % pojat 24 %
	Nykytila	Tavoite 2021	Toteuma 2021	Toteuma 2022	Tavoite 2025

Luetun ymmärtäminen on vähintään ikätasoisen tai ikätasoista paremman tasolla					
Joensuu 2.lk	79,39 % (51,21 ja 28,18, vuosi 2019)	81 %	73,04% (55,26 ja 17,78, vuosi 2021)	70% (52% ja 18% vuosi 2022)	83 %
Joensuu 5.lk	79,17 % (51,61 ja 27,56, vuosi 2019)	81 %	74,68% (45,54 ja 29,14, vuosi 2021)	69% (48% ja 21% vuosi 2022)	83 %
Kontiolahti 6.lk	71,58 % (vuosi 2019)	73 %	81 % (64,15 ja 17,25, vuosi 2021)	77 % (53 % ja 24 %, vuosi 2022)	75 %
	Nykytila	Tavoite 2021	Toteuma 2021	Toteuma 2022	Tavoite 2025
1–5 -vuotiaiden osallistuminen varhaiskasvatukseen lisääntyy					
Joensuu	74,5 % (2019)	76 %	78 % (31.12.2020)	83 % (31.12.2021)	77 %
Kontiolahti	59 % (2019)	61 %	73 % (2021)	76 % (31.12.2021)	63 %

JOHTOPÄÄTÖKSET

Koulukiusaamisen indikaattorin lähteenä on Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen Kouluterveyskysely. Kouluterveyskysely toteutetaan seuraavan kerran keväällä 2023 ja tulokset julkaistaneen syyskuussa 2023. Trendi kiusaamisen kehityksessä on väärä ja kehitykseen on reagoitu nostamalla kiusaaminen vahvemmin esiin Joensuun koulujen lukuvuosisuunnittelussa ja kaupungin tasolla mm. kiusaamisen vastaisen työryhmän työn muodossa. Karvin elokuussa 2022 julkaiseman [Kiusaamista ehkäisevien sekä hyvinvointia ja työrauhaa parantavien menetelmien arviointi](#)-raportin mukaan kouluissa käytössä olevien erilaisten kiusaamista ehkäisevien menetelmien välillä ei ole merkittäviä eroja. Tärkeää on koko yhteisön sitoutuminen menetelmän käyttöön ja johdonmukaisuus sen käyttämisessä. Olemassa olevat prosessit toimivat ja jatkuva kehittäminen koulujen yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen jatkuu, mutta vaatii kouluissa systemaattista työtä ja yhteisön johtamista. Vaikuttavaa ennaltaehkäisyä kiusaamiseen on yhteisöllisyys ja lasten ja nuorten yhteisöllisyyteen panostaviin toimenpiteisiin tulee panostaa läpi kasvun polun varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle.

Kiusaamisen vastaisessa työssä perheiden roolia tulee vahvistaa. Lapset omaksuvat aikuisten toimintamalleja mm. epäasiallisesta käytöksestä toisia kohtaan niin reaalielämässä kuin some-maailmassakin. Joensuussa hyvinvointiohjaajien työstä osana lasten ja nuorten kokonaisvaltaista hyvinvointia on saatu hyviä kokemuksia ja toiminnan vaikuttavuutta selvitetään myös meneillään olevan opinnäytetyön avulla.

Huolipoissaoloihin puuttumista mallinnetaan parhaillaan Nepenmäen koulussa osana SKY-hanketta, jossa on tarkoitus luoda kansallisia malleja huolta herättäviin poissaoloihin.

Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten indikaattorin lähteenä on Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen Lastensuojelurekisteri, jonka tietoja julkaistaan Sotkanet.fi palvelussa. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten lukumäärä vuosien 2021 ja 2022 välillä menee sekä Joensuun, että Kontiolahden kohdalla normaalin kausivaihtelun sisään. Tulee huomata, että sijoitettujen lasten lukumäärän tarkasteleminen typistää ymmärrystä sosiaalipalveluiden toimenpidekirjosta ja kyse on aina monisyisestä kokonaisuudesta ja palveluiden painottumisesta eri vuosina.

Kontiolahdella lasten suun terveyden merkitys ja hampaiden harjauksen tärkeys otetaan vanhempien kanssa puheeksi vasu-keskusteluissa ja tuetaan vanhempia huolehtimaan säännöllisestä päivittäisestä hampaiden harjauksesta.

Suun terveydenhuollon DMF-indeksi kuvaa kariksen esiintyvyyttä tarkasteltavissa ikäryhmissä. Joensuun ja Kontiolahden vuoden 2021 lukemat ovat hyvät. Mittaristossa tarkastellaan edellisen vuoden tapaan 11-vuotiaiden lasten karies esiintyvyyttä. Joensuussa kariksen esiintyvyys ko. ikäryhmässä on hieman noussut vuodesta 2020 ja vastaavasti Kontiolahdella hieman laskenut. Koko maakunnassa kariesesiintyvyys on laskenut vuodesta 2020.

CPI-indeksi kuvaa hampaiden puhtautta. Puhdashampaisten on osuus kasvanut hieman 11-vuotiaiden ikäryhmissä ja muissa ikäryhmissä pysynyt jokseenkin samana Kontiolahden ja Joensuun alueella vuoteen 2020 verrattuna. Merkittävistä muutoksista ei ole kyse. Kontiolahdella 5- ja 7-vuotiaiden lasten hampaat ovat edelleen viime vuosien tapaan likaisemmat kuin joensuulaisten lasten hampaat. Tarkoituksena käynnistää Kontiolahdella yhteistyössä varhaiskasvatuksen kanssa ns. harjauskoulu eskareille/viskareille, jonka toteutus jäi vaiheeseen koronapandemian alkaessa 2020. Joensuussa varhaiskasvatuksessa jaetaan xylitol-pastilleja ruokailun jälkeen.

Poispuhdokas -toimintamalli on edelleen käytössä suun terveydenhuollossa. Vastaanotoille saapumattomat lapset pyritään saamaan tulemaan ikäkausittaisiin hammastarkastuksiin tarvittaessa yhteistyössä neuvolan/kouluterveydenhuollon/sosiaalitoimen kanssa.

2 – 6 –vuotiaiden lasten ylipainon kasvu on jatkunut. Säännölliseen liikkumiseen ja terveelliseen ruokailuun ohjaaminen ja kannustaminen tulee ulottaa kaikkiin kehitysympäristöihin, joissa lapsi elää ja kasvaa. Tärkeässä roolissa ovat niin koti, varhaiskasvatus, neuvola kuin vapaa-ajanharrastuksetkin. Siun sote koordinoi lasten ja nuorten ylipainoisuus - teemaryhmää, joka on järjestänyt useita henkilöstökoulutuksia perusopetuksen, varhaiskasvatuksen, ruokapalveluiden sekä Siun soten henkilöstölle aiheeseen liittyen. Neuvoloissa ja varhaiskasvatuksessa voidaan perheitä myös aiempaa aktiivisemmin ohjata hyödyntämään Neuvokas perhe – internetsivustoa, josta koko perhe saa arkeensa ja elintapavalintoihinsa vinkkejä myös painonhallinnan näkökulmasta. Siun sote on lähdössä uudistamaan lasten ylipainon hoitopolkuohjelmaa mahdollisesti jo kevään 2023 aikana. Varhaiskasvatuksessa Joensuussa liikkumisen lisääminen on yksi toiminnan selkeä painopistealue.

Kontiolahdella 2-6 –vuotiaiden ylipainoisten poikien osuus on edellisvuoden tapaan ollut laskussa.

Vähintään ikätasoisesti tai ikätasoaan paremmin lukemaansa ymmärtävien joensuulaisten toisen ja viidennen luokan oppilaiden määrä on laskenut vuodesta 2018 saakka ja Joensuun trendi seuraa kansallista suuntaa. Toisen luokan oppilailla parhaiten lukevien osuus on laskenut neljässä vuodessa 13%, kun viidennen luokan oppilailla parhaiten lukevien osuus on laskenut 15%. Samaan aikaan heikosti lukevien osuus on kasvanut 2. luokkalaisilla 7% ja 5. luokkalaisilla 15%. Hyvin pieneltä osalta tulosta voi selittää se, minkä verran testiin osallistuneiden joukossa on ollut esimerkiksi pienluokkien oppilaita suhteessa muihin oppilaisiin. Koronasta johtuvan etäopetusjakson vaikutusta ei voi poissulkea tulokseen, mutta aleneva trendi on ollut selkeä jo ennen koronaa. Kansallisesti laskeviin tuloksiin on herätty ja mm. kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu, subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden vahvistaminen, kolmiportaisen tuen vakiinnuttaminen varhaiskasvatukseen, lukuliike- ja muut kansalliset hankkeet ovat tähdätty erityisesti vastaamaan tähän ilmiöön. Joensuussa siirryttiin sähköiseen testiin vuoden 2022 keväällä.

Kontiolahdella kuudennen luokan luetun ymmärtämisen tulokset ovat hieman edellistä heikommat. Heikosti lukevien ja yli keskitasoisesti lukevien osuudet ovat kasvaneet ja vastaavasti ikätasoisesti lukevien osuus on pienentynyt joten kehitys viittaa polarisoitumiseen. Erityisen tuen oppilaiden osuus vaihtelee ikäluokittain ja se voi jonkin verran vaikuttaa tuloksin. Testi tehtiin keväällä 2022 toista kertaa sähköisenä.

1-5-vuotiaiden osallistuminen varhaiskasvatukseen on kasvanut Kontiolahdella edelleen. Alle kolmivuotiaiden lasten suhteellinen osuus varhaiskasvatuksessa on ollut nousussa. Joensuussa 1-5-vuotiaiden osuus varhaiskasvatuksessa on kasvanut ennakoitua nopeammin. Kontiolahdella syntyvyys kasvoi vuonna 2021 edellisvuodesta ja palveluissa olevien lasten määrä on kasvanut kaikissa ikäryhmissä.